

А. С. Чубіна,
аспірант, Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6812-231X>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.23.170

ОБГРУНТУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

A. Chubina,
Postgraduate student, Taras Shevchenko National University of Kyiv

JUSTIFICATION OF THE MECHANISMS FOR ENSURING THE DEVELOPMENT OF RURAL
AREAS IN CONDITIONS OF DECENTRALIZATION

У статті на науково-теоретичних засадах досліджено питання механізмів забезпечення розвитку сільських територій в умовах реалізації процесу децентралізації владних повноважень. Запропоновано авторське визначення змісту поняття "механізм забезпечення розвитку сільських територій" щодо публічного управління, під яким розуміється сукупність засобів, методів, процедур і правил, що застосовуються в чинному нормативно-правовому полі держави органами публічного управління визначеним способом щодо формування потрібних умов через розробку та впровадження сукупності необхідних заходів в інтересах ефективної реалізації спільно ухвалених управлінських рішень, спрямованих на досягнення поставлених (визначених) цілей розвитку сільських територій із заданою (плановою) ефективністю. Акцентовано увагу на тому, що механізм забезпечення розвитку сільських територій з позиції публічного управління є комплексним і складається з трьох механізмів: правового, інституційного та організаційного, через які він фактично реалізується і результати дослідження сутності яких наведено у статті. Доведено, що правовий механізм по відношенню до забезпечення розвитку сільських територій з позиції публічного управління складається із сукупності нормативно-правових актів органів публічної влади, логічно пов'язаних між собою, до складу яких також входять нормативні акти органів місцевого самоврядування, що містять норми права, обов'язкові для населення самоврядованих територій, а також для установ і організацій, які здійснюють діяльність у межах цих територій. Інституційний механізм визначається як сукупність інституцій з установленими між ними зв'язками, існування та функціонування яких визначається нормами, процедурами і правилами, що застосовуються в чинному нормативно-правовому полі держави в інтересах ефективної організації взаємодії органів публічного управління для досягнення поставленої (визначеної) мети. Під поняттям "організаційний механізм" щодо публічного управління запропоновано розуміти сукупність норм, процедур, правил, способів взаємодії, важелів та інших інструментів, що застосовуються в чинному нормативно-правовому полі держави і завдяки використанню яких у складі органів публічного управління утворюється потрібна (потрібні) організаційна (організаційні) структура (структури), функціонування якої (яких) спрямоване на виконання розроблених планів по досягненню поставлених (визначених) цілей. Визначено напрямки подальших наукових досліджень.

In the article, on a scientific and theoretical basis, the issue of mechanisms for ensuring the development of rural areas in the conditions of the implementation of the process of decentralization of the authority power is investigated. The author's definition of the meaning of the concept "mechanism for ensuring the development of rural areas" in relation to public administration is offered, which is understood as a set of means, methods, procedures and rules applied in the current regulatory and legal field of the state by public administration bodies in a specified way to create the necessary conditions through the development and implementation of a set of necessary measures in the interests of the effective implementation of jointly adopted management decisions aimed at achieving the set of (defined) goals for the development of rural areas with a given (planned) effectiveness. Attention is focused on the fact that the mechanism for ensuring the development of rural areas from the point of view of public administration is complex and consists of three mechanisms: legal, institutional and organizational, through which it is actually implemented and the results of the study of the essence are given in the article. It is proved that, from the point of view of public administration, the legal mechanism in relation to ensuring the development of rural areas consists of a set of normative and legal acts of public authorities, logically connected to each other, which also include normative acts of local self-government bodies, containing legal norms, obligations mandatory for the population of self-governing territories, as well as for institutions and organizations that carry out activities within these territories. An institutional mechanism is defined as a set of institutions with established connections between them, the existence and functioning of which is determined by norms, procedures and rules applied in the current regulatory and legal field of the state in the interests of effective organization of interaction of public administration bodies to achieve the set (defined) goal. Under the concept of "organizational mechanism" in relation to public administration, it is proposed to understand a set of norms, procedures, rules, methods of interaction, levers and other tools that are used in the current regulatory and legal field of the state and due to the use of which the necessary organizational structure is formed in public administration bodies (organizational) structure (structures), the functioning of which is aimed at the implementation of developed plans to achieve set (defined) goals. The directions of further scientific research are determined.

*Ключові слова: самоорганізація, розвиток сільської території, публічне управління, децентралізація.
Key words: self-organization, rural development, public administration, decentralization.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Розвиток сільських територій є актуальним і важливим напрямком щодо економічного розвитку та продовольчого забезпечення нашої країни. Результати публічного управління, які наведені в чинних нормативно-правових документах [1, 2], а також у проектах таких документів [3, 4], що з'явилися, починаючи з 2014 року, свідчать про невисоку ефективність і низку проблем щодо розвитку сільських територій в Україні. Однією з причин такої ситуації слід вважати низьку ефективність механізмів забезпечення розвитку сільських територій в умовах децентралізації владних повноважень, якщо органами публічного управління навіть сформоване ефективно та своєчасне управлінське рішення щодо розвитку сільських територій.

До негативних умов додалась війна, що обумовлена широкомасштабною агресією РФ проти України з 24 лютого 2022 року.

Проблемна ситуація, що склалась з розвитком сільських територій на теперішній час, вимагає інших підходів до формування механізмів забезпечення такого розвитку з боку органів публічного управління в умовах реформи децентралізації владних повноважень. Її

розв'язання можливо на засадах теорії самоорганізації [5], що актуалізує розробку органами публічного управління відповідних механізмів забезпечення розвитку сільських територій.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

На важливості й актуальності створення ефективних механізмів забезпечення розвитку сільських територій органами публічного управління в умовах децентралізації звертається увага в низці науково-теоретичних праць, авторами яких такі вчені та фахівці, як: І. Д. Білокінна, Д. С. Богданов, Бородіна О. М., О. Г. Булавка, О. М. Гаркуша, І. В. Гончаренко, В. Г. Грановська, О. М. Дороховський, Н. Г. Єршова, А. Н. Іфзал, А. Леоненко, М. Й. Малік, П. В. Пивовар, Г. М. Пилипенко, І. В. Прокопа, П. Т. Саблук, Е. Е. Савицький, В. П. Славов, І. З. Сторонянська, В. В. Химинець, А. В. Шлапак, І. О. Яснолоб та інші.

Аналіз праць показав, що підхід до розвитку сільських територій на засадах теорії самоорганізації на теперішній час знаходиться на стадії розроблення і потребує проведення науково-теоретичних досліджень з позиції обґрунтування органами публічного управління механізмів забезпечення розвитку сільських територій з урахуванням процесу децентралізації.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є обґрунтування механізмів забезпечення розвитку сільських територій з урахуванням контуру самоорганізації в системі органів публічного управління розвитком сільських територій в умовах децентралізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У загальній схемі публічного управління розвитком сільських територій є контур самоорганізації, запропонований авторкою у [5] (рис. 1). У цьому контурі є виконавчий елемент V , завдяки якому через оптимізатор T органами публічного управління спільно мають розроблятися механізми забезпечення розвитку сільських територій в умовах децентралізації. Розробка таких механізмів вимагає, насамперед, визначення сутності дефініції "механізм" як інструменту публічного управління, завдяки використанню якого має забезпечуватися ефективна реалізація ухвалених управлінських рішень щодо розвитку сільських територій.

Дефініція "механізм" використовується в прямому та переносному сенсах і має різне змістовне навантаження: пристрій для передачі або перетворення рухів, що являє собою систему тіл, котра призначена для перетворення руху одного або декількох тіл, що викликає певні рухи інших тіл [6]; сукупність станів і процесів, з яких складається якесь фізичне, хімічне, фізіологічне, еконо-

мічне, психологічне та інше явище, наприклад, механізм мислення [7]; спосіб виконання щось запланованого [8] та ін.

У працях вітчизняних та зарубіжних фахівців і вчених є чи мало трактувань суті дефініції "механізм" щодо сфери управління, які являються широко вживаними, але змістовно різними: складна система, що має низку складові (структуру, сукупність правових норм, функції, завдання, методи, засоби, важелі) та інші інструменти державного впливу на об'єкт управління в інтересах досягнення поставлених цілей, спираючись при цьому на відповідні правові норми [9]; система органів державного управління, діяльність яких базується на усталених принципах і забезпечує стійкий економічний розвиток регіонів і країни в цілому [10]; спосіб організації державного управління, використання якого забезпечує ефективну реалізацію цілей управління [11]; спосіб організації взаємодії форм, методів та інструментів держави; сукупність практичних заходів, важелів, стимулів, способів дій [12]; практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей [13]; система, що забезпечує практичну реалізацію функції публічного управління з метою досягнення визначених цілей [14]; спосіб організації взаємодії форм, методів та інструментів держави; сукупність практичних заходів, важелів, стимулів, способів дій; сукупність комплексних елементів нормативного та інституційного характеру [15].

Аналіз зарубіжних джерел показує, що під механізмом управління розуміється таке: політика, практика та процедури, що застосовуються для забезпечення належного функціонування системи управління [16]; правила взаємодії між усіма учасниками [17]; правила, що сприяють колективним діям і спільному виробництву якісних послуг [18].

Підводячи підсумок, слід зазначити, що кожне з наведених вище авторських визначень має свої "відтінки" і збагачує змістовне навантаження дефініції "механізм" щодо сфери управління, у тому числі сфери публічного управління. Разом з тим, жодне з них, урахуовуючи їхню різноманітність, складно використати для конкретного трактування суті механізму забезпечення розвитку сільських територій в процесі публічного управління.

За результатами проведеного аналізу пропонується під механізмом щодо сфери управління розуміти сукупність засобів, методів, процедур і правил, що застосовуються суб'єктом управління визначеним способом по відношенню до об'єкта управління в інтересах ефективної реалізації управлінських рішень, спрямованих на досягнення поставлених (визначених) цілей.

З урахуванням цього під механізмом щодо сфери публічного управління пропонується розуміти сукупність засобів, методів, процедур і правил, що застосовуються в чинному нормативно-правовому полі держави органами публічного управління визначеним способом по відношенню до суб'єкта публічного управління в інтересах ефективної реалізації спільно

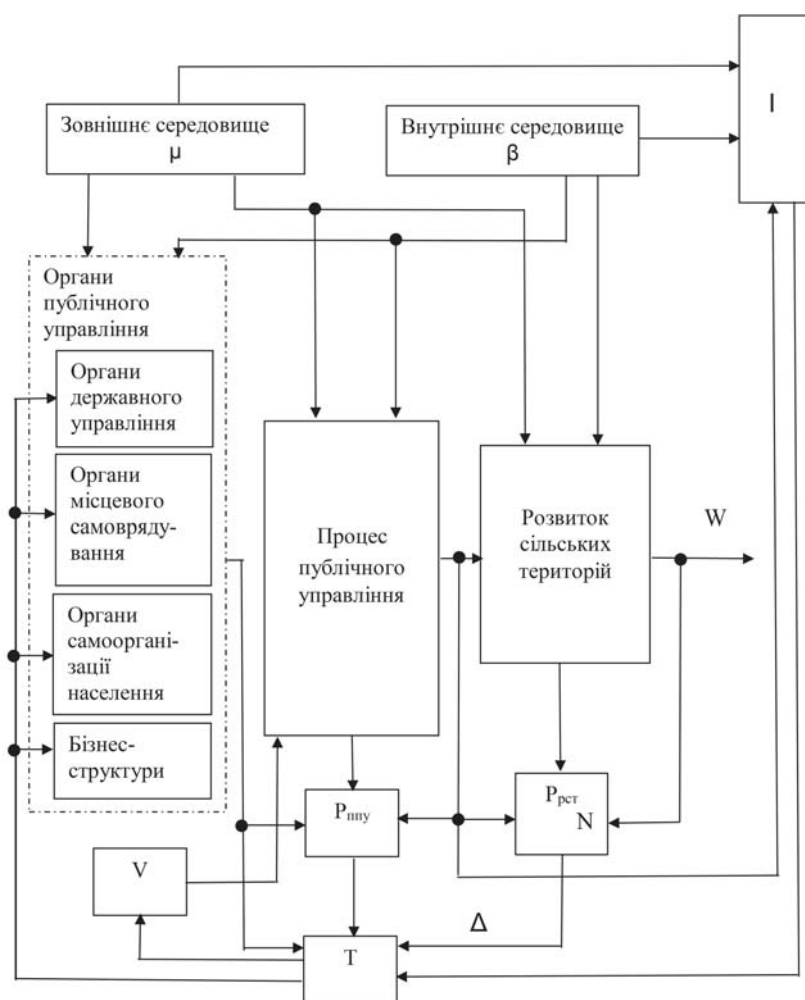

Рис. 1. Загальна схема організації публічного управління розвитком сільських територій з контуром самоорганізації

ухвалених управлінських рішень, спрямованих на досягнення поставлених (визначених) цілей. При цьому треба звернути увагу на те, що діяльність органів публічного управління має бути добре скоординована, тобто має бути забезпечена ефективна організація взаємодії цих органів між собою, а також інституціями, що ними створюються.

Для визначення суті механізму забезпечення розвитку сільських територій у процесі публічного управління необхідно дослідити змістовне навантаження дефініції "забезпечення". Забезпечувати — це створювати надійні умови для здійснення чого-небудь; задовольняти кого-, що-небудь у якихось потребах [19]; зробити так, щоб щось обов'язково сталося [20].

Аналіз змісту дефініції "забезпечення", виходячи з різних видів забезпечення в різних сферах життєдіяльності людини [21-23], показує, що це сукупність (комплекс, система) заходів (засобів), завдяки впровадженню яких створюються необхідні умови для досягнення поставлених (планових) цілей або виконання поставлених (планових) завдань будь-якою організацією із заданою (плановою) ефективністю.

Таким чином, забезпечення — це важливий процес, який допомагає організації адаптуватися до умов зовнішнього і внутрішнього середовищ, ефективно використовувати ресурси, аналізувати ризики, дотримуватися вимог чинного законодавства та забезпечувати безпеку і стійкість діяльності тощо. У підсумку, правильне забезпечення діяльності організації сприяє її ефективному функціонуванню та успішному розвитку. Треба зазначити, що важливість забезпечення діяльності організації полягає в тому, що воно дає змогу досягти оптимальної (раціональної) працездатності організації та її постійного розвитку.

На підставі визначень змісту словосполучень "розвиток сільської території" і "публічне управління розвитком сільської території" [5, 24, 25], а також змісту дефініцій "механізм" щодо сфери публічного управління і "забезпечення" під словосполученням "механізм забезпечення розвитку сільських територій" щодо публічного управління пропонується розуміти сукупність засобів, методів, процедур і правил, що застосовуються в чинному нормативно-правовому полі держави органами публічного управління визначеним способом щодо формування потрібних умов через розробку та впровадження сукупності необхідних заходів в інтересах ефективної реалізації спільно ухвалених управлінських рішень, спрямованих на досягнення поставлених (визначених) цілей розвитку сільських територій із заданою (плановою) ефективністю.

Виходячи із визначення, механізм забезпечення розвитку сільських територій з позиції публічного управління складається з трьох механізмів: правового, інституційного та організаційного, через які він фактично реалізується. У зв'язку з відсутністю визначень цих механізмів щодо забезпечення розвитку сільських територій, дослідимо змістовне навантаження кожного з них.

Правовий механізм має різні трактування: певна конструкція, що передбачає дію послідовно організованих юридичних засобів, які спрямовані на досягнення конкретної юридичної цілі з дотриманням відповідної процедури [26]; певні "комплекти" юридичних засобів, що мають нормативне закріплення та орієнтовані, за умов їх практичного використання, на реалізацію суб'єктами своїх інтересів і досягнення певних цілей [27]; сукупність правових засобів, спрямованих на врегулювання суспільних відносин [28]; прийняття законодавчих, нормативно-правових актів, постанов і розпоряджень органів

публічної влади, які спрямовані на практичну організацію ефективної взаємодії цих органів з інститутами громадянського суспільства [29], тощо.

Виходячи з наведених визначень, правовий механізм по відношенню до забезпечення розвитку сільських територій з позиції публічного управління складається із сукупності нормативно-правових актів органів публічної влади, логічно пов'язаних між собою, до складу яких також входять нормативні акти органів місцевого самоврядування, що містять норми права, обов'язкові для населення самоврядованих територій, а також для установ і організацій, які здійснюють діяльність у межах цих територій.

За його допомогою повинне формуватися та удосконалюватися нормативно-правове поле з урахуванням норм чинного законодавства, у межах якого забезпечується ефективна реалізація ухваленого управлінського рішення щодо розвитку сільських територій. Особливістю формування та удосконалення такого нормативно-правового поля, на наше переконання, є обов'язкове врахування принципу "інклюзивності" щодо сільського розвитку, що має забезпечувати реальне впровадження засад прямої демократії (реалізації громадянських, суспільних і політичних прав) і розподіл суспільних благ (надання послуг закладами охорони здоров'я, освіти, інфраструктури тощо) із максимальним залученням до цього процесу всіх членів суспільства [30]. Це важливо, бо децентралізація владних повноважень, хоча і передбачає реорганізацію державної влади та передачу відповідних повноважень і ресурсних можливостей від державних органів органам місцевого самоврядування, але не означає автоматичної включеності громадян, передачі їм контролю над управлінськими рішеннями, які ухвалюються органами місцевої влади та реалізуються за їх участю.

Щодо контуру самоорганізації (див. рис. 1), то уведення його у дію, а також реалізація кожної з його складових: аналізатора $P_{\text{рст}}$, аналізатора $P_{\text{плу}}$, оптимізатора T , вимірювача інформації I , виконавчого елементу V і зв'язків між ними, вимагають нормативного закріплення з боку органів публічного управління з визначенням порядку (правил, процедур) взаємодії органів публічного управління між собою та на етапах ухвалення й реалізації управлінських рішень, а також створення відповідних зазначеним елементам інституцій.

Виходячи з мети Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [2], мав удосконалюватися інституційний механізм забезпечення розвитку сільських територій, у тому числі шляхом становлення та розвитку інститутів прямого народовладдя в інтересах вибудови ефективної взаємодії різних рівнів обраної та призначеної влади, у центрі якої мали знаходитися інтереси громадян з урахуванням принципу "субсидіарності". Фактично, удосконалення інституційного механізму мало відбуватися відповідно до поставлених цілей, зазначених у Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [2] і Концепції розвитку сільських територій [1].

Існує низка різноманітних підходів до трактування інституційного механізму: установа, заклад або частина чи підрозділ установи, закладу [31]; правила гри в суспільстві, або обмеження, що придумали люди і які спрямовують людську взаємодію в певне річище; сукупність політичних, правових і економічних правил, неформальних норм, що формують відповідну діяльність [32]; взаємопов'язана робота державних та місцевих органів влади і громадських організацій, які відіграють

основну роль у створенні необхідного нормативно-правового забезпечення, а в подальшому — у створенні відповідних неформальних інституцій [33]; система інституцій, форм, методів, способів та інструментів забезпечення збалансованого природокористування [34]; система органів, яка встановлена установчими договорами, та інші органи, закріплені у договорах [35] тощо.

Інституційний механізм співробітництва України з ЄС визначається у главі 1 "Інституційна структура" (ст. 460-470) Розділу VII "Інституційні, загальні та прикінцеві положення", а також окремими статтями інших розділів Угоди про асоціацію [36].

Підводячи підсумок різним підходом до визначення змісту понять "інституція", "інститут" та "інституційний механізм" пропонується під інституційним механізмом розуміти сукупність інституцій з установленими між ними зв'язками, існування та функціонування яких визначається нормами, процедурами і правилами, що застосовуються в чинному нормативно-правовому полі держави в інтересах ефективної організації взаємодії органів публічного управління для досягнення поставленої (визначеної) мети.

Виходячи з цього, під інституційним механізмом по відношенню до забезпечення розвитку сільських територій з позиції публічного управління слід розуміти сукупність різних за призначенням інституцій з установленими між ними зв'язками, існування та функціонування яких визначається нормами, процедурами і правилами, що застосовуються в чинному нормативно-правовому полі держави в інтересах ефективної організації взаємодії органів публічного управління для досягнення поставлених (визначених) цілей щодо розвитку сільських територій.

Реалізація контуру самоорганізації (див. рис. 1) потребує наявності низки інституцій. Для реалізації вимірювача інформації І необхідно мати (утворити) інформаційно-аналітичний орган, який, отримуючи необхідну інформацію, має оцінювати вплив факторів зовнішнього ($\mu_{jr} = \{\mu_{j1}, \mu_{j2}, \dots, \mu_{jn}\}$, де $j = [1...n]$ — фактори впливу; $r = [1...m]$, де m — процеси (економічного, соціального, політичного тощо) розвитку сільської території), і внутрішнього ($\beta_{kr} = \{\beta_{k1}, \beta_{k2}, \dots, \beta_{kf}\}$, де $k = [1...f]$ — фактори впливу;) середовищ на розвиток сільської території та досягнення встановлених (визначених) цілей, на процес публічного управління розвитком сільської території, а також установлювати домірність між відхиленнями Δ_{ir} і реакціями на них.

Реалізація аналізатору P_{rct} , завдяки якому буде визначатися для кожного i -го з показників $W = \{1, 2, \dots, z\}$ r -го процесу розвитку сільських територій наявність розбіжностей Δ_{ir} з нормативними (плановими) $N = \{1, 2, \dots, z\}$ їх значеннями, отриманими в результаті виробленого управлінського рішення, має здійснюватися також фахівцями інформаційно-аналітичного органу. Функціонування такого органу має забезпечувати інститут експертів, у тому числі з обов'язковою участю представників від населення, яке проживає і працює на сільській території, згідно нормативних процедур, що мають бути розроблені та затверджені органами публічного управління.

Для реалізації в складі контуру самоорганізації аналізатору R_{ppu} процесу публічного управління, щоб поетапно контролювати якість формування управлінських рішень органами публічного управління в умовах децентралізації щодо розвитку сільських територій, слід мати контролюючу інституцію зі складу органів публічного управління, у тому числі з обов'язковою участю представників від органів самоорганізації населення та органів управління бізнес-структур. Функціонування такого

органу повинне відбуватися згідно нормативних процедур (методик, правил), що мають бути розроблені та затверджені органами публічного управління.

Для реалізації оптимізатора T органами публічного управління має застосовуватися нормативно регламентований процес формування управлінських рішень із визначенням процедурної участі в ньому представників органів самоорганізації населення і органів управління бізнес-структур, що діють на сільській території. Для посилення фахової складової може бути створений інститут дорадчих органів (ради, секції, комітети тощо), до складу яких також доцільно ввести фахівців за кожним з напрямків розвитку сільської території з числа профільних спеціалістів і вчених.

У контурі самоорганізації реалізація ухваленого управлінського рішення здійснюється за допомогою виконавчого елементу V , який забезпечує його реалізацію в процесі публічного управління, спрямованого на розвиток сільських територій. Для цього додаткових інституцій створювати, на нашу думку, не треба. Це можна покласти на виконавчі органи системи публічного управління розвитком сільських територій.

Запропонований інституційний механізм публічного управління розвитком сільських територій з контуром самоорганізації передбачає безпосередню участь представників населення, органів самоорганізації населення і органів управління бізнес-структур у тісній взаємодії з іншими органами публічного управління у всіх процедурах — від розроблення та ухвалення управлінських рішень, до їх впровадження, а також контролю їх виконання в інтересах забезпечення розвитку сільських територій, що узгоджується із шляхами розв'язання проблем, зазначених в Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [2] і Концепції розвитку сільських територій [1].

Для України розвиток сільських територій є важливим не лише з огляду на необхідність розв'язання їхніх економічних та соціальних проблем, збереження звичаїв українського народу, його історичних та етнічних особливостей і розвитку культурних традицій. В умовах війни, що відбувається на теренах України внаслідок агресії з боку РФ, на органи публічного управління покладаються відповідальні завдання забезпечення економічної безпеки всієї країни з урахуванням зменшення кількості сільського населення, яке покинуло межі країни як біженці, або загинуло на війні, а також вимушеного скорочення державної підтримки агропромислового сектору економіки.

Реалізація контуру самоорганізації вимагає створення структури, що здатна його реалізувати в системі публічного управління розвитком сільських територій, тобто має бути визначений організаційний механізм. На підставі запропонованого інституційного механізму визначимо сутність організаційного механізму забезпечення розвитку сільських територій з позиції публічного управління.

Організацію у загальному розумінні визначають як сукупність людей, матеріалів, механізмів, а також інших ресурсів, інтегрованих у єдину соціальну систему і прив'язаних до мети, що досягається за допомогою низки послідовних взаємодій її елементів [11, 12, 37]. Отже, результатом організаційного процесу є утворення необхідної організаційної структури в інтересах виконання розроблених планів по досягненню поставлених цілей.

Організаційний механізм має багато авторських визначень, що запропоновані вченими і дослідниками, в яких робиться акцент на різних аспектах та особливостях його складу, а також призначення й ролі: система,

що складається із конкретних управлінських механізмів: структури, у межах якої відбувається реалізація принципів, функцій державного управління (планування, організації, мотивації, обліку та контролю, координації із застосуванням економічних, організаційних, соціальних та інших методів управління) [38]; певна сукупність елементів організаційного характеру (об'єктів, суб'єктів, цілей, завдань, способів взаємодії, методів, важелів, інструментів тощо), взаємозв'язаних і взаємодіючих між собою із змінними внутрішніми та зовнішніми зв'язками [39]; сукупність правил і норм, що циркулюють всередині організації, а також усі ті процеси, що здійснює організація для досягнення основної (основних) мети (цілей) діяльності [40]; важлива складова, що впливає на ефективність діяльності організації, оскільки механізм, за ствердженням автора, поєднує у собі технічну, економічну, виробничу та соціальну сторону діяльності, а також регламентує внутрішні виробничі зв'язки [41].

Підводячи підсумок проведеному аналізу, слід наголосити, що наведені авторські визначення, які описують організаційний механізм, за низкою ознак співпадають і формують загальне його уявлення. На підставі цих визначень пропонується під поняттям "організаційний механізм" щодо публічного управління розуміти сукупність норм, процедур, правил, способів взаємодії, важелів та інших інструментів, що застосовуються в чинному нормативно-правовому полі держави і завдяки використанню яких у складі органів публічного управління утворюється потрібна (потрібні) організаційна (організаційні) структура (структури), функціонування якої (яких) спрямоване на виконання розроблених планів по досягнення поставлених (визначених) цілей.

Виходячи з цього, під організаційним механізмом по відношенню до забезпечення розвитку сільських територій з позиції публічного управління слід розуміти сукупність норм, процедур, правил, способів, важелів та інших інструментів, що застосовуються в чинному нормативно-правовому полі держави і завдяки використанню яких у складі органів публічного управління утворюється потрібні організаційні структури, функціонування яких нормоване і спрямоване на виконання розроблених планів в інтересах досягнення поставлених (визначених) цілей щодо розвитку сільських територій.

Формування організаційного механізму для реалізації контуру самоорганізації органами публічного управління має враховувати створення запропонованих інституцій, через які передбачається реалізовувати складові елементи контуру самоорганізації.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Підводячи підсумок слід наголосити, що обґрунтований комплексний механізм розвитку сільських територій на засадах теорії самоорганізації в умовах децентралізації, що складається з правового, інституційного та організаційного механізмів, дозволить за умов його реалізації отримати синергетичний ефект, спрямований на реальний розвиток сільських територій.

Перспективними напрямками наукових досліджень щодо розвитку сільських територій і механізмів його забезпечення пропонується вважати: удосконалення процесу формування та реалізації управлінських рішень органами публічного управління з максимальною участю органів самоорганізації населення та управління бізнес-структур; підходи до формування фахових кадрів у сфері публічного управління за напрямком розвитку сільських територій; удосконалення способів організації

ефективної взаємодії органів публічного управління на всіх етапах вироблення та реалізації управлінських рішень в інтересах розвитку сільських територій; способи оцінювання ефективності діяльності органів публічного управління розвитком сільських територій тощо.

Література:

1. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій: Розпорядження КМ України від 23.09.2015 № 995-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80#Text>
2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Постанова КМ України від 01.04.2014 № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>
3. Про схвалення Концепції стимулювання розвитку підприємництва на сільських територіях до 2030 року. Проект. URL: <https://minagro.gov.ua/npa/pro-shvalennya-konceptsiyi-stimulyuvannya-rozvitku-pidpriemnictva-na-silskih-teritoriyah-do-2030-roku>
4. Концепція сільського розвитку до 2030 року. Проект. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=a707d9ff-0c4b-4b8b-8d84-3f9a994ee-729&title=ProektRozporiadzhenniaKabinetuMinistriv-Ukraini-pro-SkhvalenniaKontseptsiSiilskogoRozvitku-Do2030-Roku>
5. Чубіна А. С. Питання самоорганізації публічного управління розвитком сільських територій в умовах децентралізації. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2023. № 10. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.10.19>
6. Механізм. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%-CC%E5%F5%E0%ED%B3%E7%EC>
7. Ємельянова Т. В., Ярхо Т. О., Легендах А. В., Леґейда Д. В. Ментальні конструкти механізмів мислення як складові робочого простору пізнавальної діяльності особистості в навчальному процесі. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/2709-4685/article/view/2724/2754>
8. Mechanism. Dictionary Cambridge. URL: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/mechanism>
9. Сизоненко О. В. Теоретичні підходи до формування механізмів державного управління сталим розвитком територій. Молодий вчений. 2018. № 11 (63). С. 987—992.
10. Наукові основи та імплементація світових практик місцевого самоврядування і об'єднання територіальних громад / За ред. І. Л. Сазонця. Рівне: Волинські обереги, 2017. 216 с.
11. Нижник Н. Р., Мосов С. П. Теоретичні аспекти державного управління: монографія. Чернівці: Технодрук, 2011. 248 с.
12. Государственное управление в сфере национальной безопасности: словарь-справочник / сост. Г. П. Сытник, В. И. Абрамов, В. Ф. Смолянюк и др.; под. общ. ред. Г. П. Сытника. Київ: НАДУ, 2012. С. 198—205.
13. Державне управління : Словник довідник / За ред. В. М. Князева, В. Д. Бакуменка. Донецьк: ІЕП НАНА України, 2002. 228 с.
14. Оболенський О. Ю., Борисевич С. О., Коник С. М. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни "Публічне управління": навчальний посібник. Київ : НАДУ, 2018. 76 с.
15. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за

заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петрос. Київ : НАДУ, 2018. С. 86—87.

16. Kose J., Lemma W. S. Corporate governance and board effectiveness. *Banking & Finance*. 1998. Vol. 22, Is. 4. P. 371—403.

17. Schmeiss J., Hoelzle K., Tech R. P. Designing Governance Mechanisms in Platform Ecosystems: Addressing the Paradox of Openness through Blockchain Technology. *California Management Review*. 2019. Vol. 62. Is. 1. P. 121—143.

18. Xiang G., Yu J. Public governance mechanism in the prevention and control of the COVID-19: information, decision-making and execution. *Journal of Chinese Governance*. 2020. Vol. 5. Is. 2. P. 178—197.

19. Забезпечувати. Словник.ua. URL: <https://slovnuk.ua/img/logos.png>.

20. Ensure. Cambridge dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ensure>

21. Забезпечення польотів аеронавігаційною інформацією. Про затвердження Правил виконання польотів державної авіації України: Наказ МО України від 05.01.2015 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0082-15#Text>

22. Rouse M. What Does Software Program Mean? URL: <https://www.techopedia.com/definition/25084/software-program>

23. Соціальне забезпечення. Фармацевтична енциклопедія. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/7550/socialne-zabezpechennya>

24. Чубіна А. С. Науково-теоретичний підхід до визначення поняття "сільська територія". *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 9. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.9.30>.

25. Чубіна А. С. Розвиток сільських територій як об'єкт публічного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 20. С. 182—187. DOI: [10.32702/2306-6814.2023.20.182](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.20.182).

26. Шарахони Т. І. Механізм дії права, механізм правового регулювання, механізм реалізації права: особливості взаємодії. *Держава і право*. 2010. Вип. 50. С. 12—18.

27. Єршова Н. Г. Поняття правового механізму в контексті публічної політики: міжнародний досвід для України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 19—20. С. 179—185.

28. Андреев А. Механізм правового регулювання суспільних відносин: окремі аспекти щодо визначення поняття та особливостей. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №6. С. 125—128.

29. Гомоляко О. В. Організаційно-правові механізми впровадження публічної політики в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. №12. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/104.pdf

30. Інклюзивний сільський розвиток в Україні : монографія; за ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України О. М. Бородіної. Київ: ІКП НАН України, 2020. 257 с.

31. Інституція. Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/instytucija>

32. Коваленко Ю. М. Сутність інституційного середовища фінансового сектора економіки. *Економічний вісник Донбасу*. 2011. № 1 (23). С. 92—97.

33. Білокіна І. Д. Формування інституційного механізму становлення "зеленої економіки" в аграрній сфері: дис...канд.екон.наук : 08.00.03 / Вінницький нац. аграрн. ун-т. Вінниця, 2021. 240 с.

34. Матвійчук Н. М. Концептуальні підходи до сутності інституційного механізму природокористування.

Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. 2015. № 11. 136—144.

35. Загальна характеристика інституційного механізму ЄС. URL: <https://studies.in.ua/lekci-pravo-es/4242-zagalna-harakteristika-nstytucynogo-mehanzmu-yes.html>

36. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована Законом № 1678-VII від 16.09.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

37. Mescon M. H., Albert M., Khedouri F. *Management*. New York: Harper & Row, 1988. 778 p.

38. Гомоляко О. В. Організаційно-правові механізми впровадження публічної політики в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. №12. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/104.pdf

39. Хринюк О. С., Дергалюк М. О. Генезис наукової думки щодо поняття "організаційно-економічний механізм". *Економічний вісник НТУУ "КПІ"*. 2017. № 14. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.14.20-17.108769>

40. Гавриляк О. О., Миронов Ю. Б. Організаційний механізм управління діяльністю підприємства. URL: <https://kerivnyk.info/2012/04/gavryljak.html>

41. Бойко О. Б. Формування ефективного організаційного механізму управління машинобудівним підприємством. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 19. № 2. С. 26—32.

References:

1. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), Resolution "On the approval of the Concept of development of rural areas", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80#Text> (Accessed 05.11.2023).

2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), Resolution "On the approval of the Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (Accessed 05.11.2023).

3. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine (2021), "Project. On the approval of the Concept of stimulating the development of entrepreneurship in rural areas until 2030", available at: <https://minagro.gov.ua/npa/pro-shvalennya-koncepciyi-stimulyuvannya-rozvitku-pidpriemnictva-na-silskih-teritoriyah-do-2030-roku> (Accessed 05.11.2023).

4. Ministry of Economy of Ukraine (2020), "Project. Concept of rural development until 2030", available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=a707d9ff-0c4b-4b8b-8d84-3f9a994ee729&title=ProektRozporiadzhenniaKabinetuMinistrivUkraini-pro-SkhvalenniaKontseptsiSil'skogoRozvitkuDo2030-Roku> (Accessed 05.11.2023).

5. Chubina, A.S. (2023), "The issue of self-organization of public management of the rural areas development under the conditions of decentralization", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 10. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.10.19>.

6. Slovník inshomovnykh slov (2023), "Mechanism", available at: <https://www.jnsn.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%CC%E5%F5%E0%ED%B3%E7%EC> (Accessed 05.11.2023).

7. Yemel'ianova, T.V. Yarkho, T.O. Lehendakh, A.V. and Lehejda, D.V. (2023), "Mental constructs of thinking mechanisms as components of the workspace of the cognitive activity of the individual in the educational

process", available at: <https://archive.interconf.center/index.php/2709-4685/article/view/2724/2754> (Accessed 05.11.2023).

8. Dictionary Cambridge (2023), "Mechanism", available at: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/mechanism> (Accessed 05.11.2023).

9. Sizonenko, O.V. (2018), "Theoretical approaches to the formation of mechanisms of public administration for sustainable development of territories", *Molodyi vchenyi*, vol. 11 (2), pp. 987—992.

10. Sazonets, I.L. (2017), *Naukovi osnovy ta implementatsiia svitovykh praktyk mistsevoho samovriaduvannia i obiednannia terytorialnykh hromad* [Scientific bases and implementation of world practices of local self-government and unification of territorial communities], Volyns'ki oberehy, Rivne, Ukraine.

11. Nyzhnyk, N.R. and Mosov, S.P. (2011), *Teoretychni aspekty derzhavnoho upravlinnia* [Theoretical aspects of public administration], Tekhnodruk, Chernivtsi, Ukraine.

12. Sytnyk, H.P. Abramov, V.Y. and Smolianiuk, V.F. (2012), *Gosudarstvennoe upravlenie v sfere nacional'noj bezopasnosti* [Public administration in the field of national security], NADU, Kyi'v, Ukraine, pp. 198—205.

13. Kniaziev, V.M. and Bakumenko, V.D. (2002), *Derzhavne upravlinnia: Slovnyk dovidnyk dovidnyk* [Public administration: dictionary-directory], IEP NANA Ukrainy, Donets'k, Ukraine.

14. Obolens'kyi, O.Yu. Borysevykh, S.O. and Konyk, S.M. (2011), *Opornyj konspekt lektсий z navchal'noi dystsypliny "Publichne upravlinnia"* [Basic synopsis of lectures in the discipline "Public Administration"], NADU, Kyiv, Ukraine.

15. Kujbida, V.S. Bilyns'ka, M.M. and Petroie, O. (2018), *Publichne upravlinnia* [Public administration], NADU, Kyiv, Ukraine, pp. 86—87.

16. Kose, J. and Lemma, W.S. (1998), "Corporate governance and board effectiveness", *Banking & Finance*, vol. 22, is. 4, pp. 371—403.

17. Schmeiss, J. Hoelzle, K. and Tech, R.P. (2019), "Designing Governance Mechanisms in Platform Ecosystems: Addressing the Paradox of Openness through Blockchain Technology", *California Management Review*, vol. 62, is. 1, pp. 121—143.

18. Xiang, G. and Yu, J. (2020), "Public governance mechanism in the prevention and control of the COVID-19: information, decision-making and execution", *Journal of Chinese Governance*, vol. 5, is. 2, pp. 178—197.

19. Slovyk.ua (2023), "ensures", available at: <https://slovyk.ua/img/logos.png> (Accessed 05 Nov 2023).

20. Cambridge dictionary (2023), "Ensure", available at: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ensure> (Accessed 05 Nov 2023).

21. Ministry of Defence of Ukraine (2015), Order "On the approval of the Rules for the performance of flights of the state aviation of Ukraine", <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0082-15#Text> available at: (Accessed 05 Nov 2023).

22. Rouse, M. (2015), "What Does Software Program Mean?", available at: <https://www.techopedia.com/definition/25084/software-program> (Accessed 05 Nov 2023).

23. Farmatsevychna entsyklopediia (2023), "Social security", available at: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/7550/socialne-zabezpechennya> (Accessed 05 Nov 2023).

24. Chubina, A.S. (2023), "Scientific and theoretical approach to the definition of the concept "rural territory", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 9. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.9.30>.

25. Chubina, A.S. (2023), "Development of rural areas in conditions of decentralization as a specific object of public administration", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 20, pp.182—187. DOI: [10.32702/2306-6814.2023.20.182](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.20.182).

26. Sharakhony, T.I. (2010), "Mechanism of action of law, mechanism of legal regulation, mechanism of implementation of law: peculiarities of interaction", *Derzhava i pravo*, vol. 50, pp. 12—18.

27. Yershova, N. (2020), "The concept of the legal mechanism in the context of public policy: international experience for Ukraine", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 19—20, pp. 179—185.

28. Andreiev, A. (2019), "The mechanism of legal regulation of social relations: certain aspects regarding the definition of the concept and features", *Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, vol. 6, pp. 125—128.

29. Homoliako, O. (2020), "Organizational and legal mechanisms of public policy implementation in Ukraine", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, [Online], vol. 12, available at: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/104.pdf (Accessed 05 Nov 2023).

30. Borodina, O.M. (2020), *Inklyuzyvnyj sil's'kyj rozvytok v Ukraini* [Inclusive rural development in Ukraine], IKP NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

31. Slovyk ukrains'koi movy (2023), "Institution", available at: <http://sum.in.ua/s/institucija> (Accessed 05 Nov 2023).

32. Kovalenko, Yu.M. (2011), "The essence of the institutional environment of the financial economic sector", *Ekonomichnyj visnyk Donbasu*, vol. 1 (23), pp. 92—97.

33. Bilokinna, I.D. (2021), "Formation of the institutional mechanism for the establishment of a "green economy" in the agrarian sphere", Ph.D. Thesis, Economy, Vinnyts'kyj nats. ahrarn. un-t., Vinnytsia, Ukraine.

34. Matvijchuk, N.M. (2015), "Conceptual approaches to the essence of the institutional mechanism of nature management", *Visnyk Volyns'koho instytutu ekonomiky ta menedzhmentu*, vol. 11, pp. 136—144.

35. (2023), "General characteristics of the EU institutional mechanism", available at: (Accessed 05 Nov 2023) <https://studies.in.ua/lekcii-pravo-es/4242-zagalna-harakteristika-nstytucynogo-mehanizmu-yes.html>.

36. Verkhovna Rada of Ukraine (2014), "Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (Accessed 05 Nov 2023).

37. Mescon, M.H. Albert, M. and Khedouri, F. (1988), *Management*, Harper & Row, New York, USA.

38. Homoliako, O. (2020), "Organizational and legal mechanisms of public policy implementation in Ukraine", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, [Online], vol. 12, available at: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/104.pdf (Accessed 05 Nov 2023).

39. Khryniuk, O.S. and Derhaliuk, M.O. (2017), "Genesis scientific thought on the concept of "organizational and economic mechanism", *Ekonomichnyj visnyk NTUU "KPI"*, vol. 14. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.14.2017.108769>.

40. Havryliak, O.O. and Myronov, Yu.B. (2013), "Organizational management mechanism of the enterprise", available at: <https://kerivnyk.info/2012/04/gavryliak.html> (Accessed 05 Nov 2023).

41. Bojko, O.B. (2015), "Formation of effective organizational mechanism for management of engineering enterprise", *Ekonomichnyj analiz*, vol. 19, no. 2, pp. 26—32. *Стаття надійшла до редакції 13.11.2023 р.*